

ARABULUCULUK UYGULAMALARINA İLİŞKİN BİR ALAN ARAŞTIRMASI (ANKARA ÖRNEĞİ) A SURVEY REGARDING THE IMPLEMENTATIONS OF MEDIATION IN ANKARA

Recep TAYFUN*
Aylin ERDEM TÜRK**

Özet: Arabuluculuk hukuki çözümlere alternatif olabileceği düşünüülerek zaman ve maddi tasarruflar gözetilerek öne sürülmüş bir yöntemdir. Uygulamanın temel prensiplerinden biri de dostane bir uzlaşma yöntemi olmasıdır. Yaşanan çatışmaların müzakere yönetimi ile taraflar arasında uzlaşma sağlamak amacıyla hukuk sisteminin bir üst noktaya taşındığı bir süreçtir. İletişim odaklı bir çözümdür ve kişilerarası iletişime odaklanmaktadır. Sistemin inşası sürecinde çeşitli sorunlarla karşılaşılsa da çözüm yönünde atılacak adımlarla yargı sistemine ve topluma sağlayacağı faydanın yanı sıra, bir yandan hukuk devletinin varlığını güçlendirecek diğer yandan uzlaşının yerleşik bir kültürel değer olarak artzamanlı ve eşzamanlı aktarımına katkı sağlanacaktır. Kolay bir uygulama yöntemi olmamakla birlikte, kesinlikle tüm çabalara değer bir temel özellik taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Arabuluculuk, Arabuluculuk Eğitimi, İletişim, Kişilerarası İletişim

Abstract: Mediation is a suggested method which can be an alternative solution to dispute settlement when considering the legal and financial savings. One of the basic principles of this method is that it is an amicable settlement method. It is a dialog oriented solution and focuses on the communication between parties. Even though there are some problems during the construction of the mediation system, it would be an effective way to reinforce the rule of law and to build the consensus culture as well as it would be beneficial for the society. Although that is not easy to apply, mediation includes the basic features which are worthy of all efforts.

Keywords: Mediation, Mediation Education, Communication, Interpersonal Communication.

* Doç. Dr., Başkent Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü Öğretim Üyesi

** Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

Giriş

“Arabuluculuk” kavramı tanımları birbirine benzer anlamlar ifade etse de toplumlardaki kullanılma durumuna bakıldığında başlangıcı farklı zamanları göstermektedir. Ülkemizde 2000’li yıllarda somut adımlar atılmaya başlanmıştır. Kavramın ilk akla getirdiği çağrışım bir uzlaşma yöntemidir. Müzakere kelimesi ise sıklıkla kavramı tanımlarken kullanılan olmazsa olmaz ifadelerden birisidir. Günümüzde daha fazla görünür hale gelmesi, bazı yorumlayıcılar tarafından mahkemelerdeki zaman ve iş yığılması gibi kaynak yetersizliklerinin yarattığı sorunların sonucuna bağlanmaktadır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri son yıllarda pek çok ülkenin kanun koyucularını meşgul etmektedir. Bu yolların geniş kapsamlı ve etkin bir biçimde işlerlik kazanması mahkemelerin iş yükünün azalmasına katkı sağlayacaktır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, aslında yargı sistemi ile rekabet içinde olmadığı gibi, amaç yargısal yollara başvuru imkânını ortadan kaldırmak da değildir. Devlete ait olan yargı yetkisinin mutlak egemenliğine zarar vermeden uyuşmazlıkların daha basit ve kolay çözümü amaçlanmaktadır.¹

Bununla birlikte uyuşmazlıkların dava yolu ile çözümü yerine tarafların kendi iradeleri ile uzlaşarak uyuşmazlığa son vermeleri, toplumsal barışın korunması açısından tercih sebebi sayılmaktadır. Toplumsal barışın oluşumu, korunması ve geliştirilmesine katkı sağlayan alternatif çözüm yolu olarak tanımlanan arabuluculuğun üzerine inşa edildiği temel alan iletişimdir. Tarafların empati ve “çift yönlü simetrik model” anlayışı ile güvene dayalı olarak sürdürülebilir ve kalıcı çözümler üretmeyi amaçlayan bir yaklaşımdır. Bu yönüyle arabuluculuğu iletişimden ayrı düşünmek mümkün değildir.

İnsan yaşamı kişilerarası ilişkiler üzerine kurulmuştur. İnsanlık tarihi boyunca, bireyin yaşamının her alanında ve her anında etkin olan iletişim devamlılık gösteren bir süreçtir.² Bu süreç, doğum ile ölüm arasındaki sınırlı yaşam boyunca kurulan iletişim ve etkileşim ile bireyin yaşadığı değişimlerden meydana gelmektedir. İletişimin

¹ Adalet Bakanlığı, “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Gerekçesi”, 2008, s.5, erişim tarihi; 02 Eylül 2015, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamaları/Kanunlansan/2012Yili/Kanmetni/6325ss.pdf>.

² Merih Zıllıoğlu, *İletişim Nedir?* Cem Yayınevi, İstanbul. 2003, s. 94.

farklı birçok tanımı incelendiğinde sürekli değişim halinde olan bir sürecin ifade edilmeye çalışıldığı anlaşılacaktır. Sürecin içinde kendini ifade edebilme, anlama, ikna, inanma, anlaşma gibi önemli kavramlar dikkat çekmektedir. Bir başka ifadeyle iletişim, bir yanda haberi veren (kaynak) diğer yanda haberi alan ve haberi simgeleyen mesaj olmak üzere üç temel öğeden oluşan bir süreçtir. Bu süreç içerisinde kod, kodlama, kod açma, yorumlama ve geri iletişim yer almaktadır.³ İfade edilen bu kavramların tamamı, arabuluculuk iletişimi süreçlerinin seyrini ve yönünü belirleyen temel kavramlardır. Tarafların anlaşma ve uzlaşma süreçlerinde bu kavramlar belirleyici olacaktır. Bu kavramlar aynı zamanda, arabuluculuk eğitimi veren/alan ve uygulamalara katılanlar açısından da sürecin ne ifade ettiğini ortaya koyacak niteliktedir. Çalışma kapsamında arabuluculuk eğitimi alan kişilerle yapılan mülakatlarda bu ayrıntılara vurgu yapılmaya çalışılmıştır.

Uyuşmazlıkların anlamaya varmak suretiyle çözümünü hakkında pek çok yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemlerden birisi de arabuluculuktur. Alternatif uyuşmazlık çözümleri ceza yargısı ile idarî yargı alanında da kabul edilmektedir. Ancak, özel hukuka ilişkin uyuşmazlıkların, niteliği ve arabuluculuk yöntemlerinin de farklı olması nedeniyle, ceza ve idari uyuşmazlıklardan ayrı olarak düzenlenmesinin isabetli olacağı düşünülmüştür. Öte yandan, bu yöndeki düzenlemenin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu içinde yer alması düşünülebilir ise de genel bir kanunda bu hükümlere yer verilmesi yerine, ayrı bir kanunla düzenlenmesinin daha doğru bir yaklaşım olacağı sonucuna varılmıştır. Nitekim Avusturya, Almanya, Bulgaristan, Macaristan ve Slovakya gibi ülkelerde de arabuluculuk özel kanunlarla düzenlenmiştir. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları sınırlı değildir. Her ülkeye ve sosyolojik gerçeklerine uygun alternatif uyuşmazlık çözümleri mevcuttur.⁴ Ülkemizde arabuluculuk uygulamalarının uyuşmazlıkların çözümünde etkili bir alternatif olarak kabul görmesi ve yerleşmesi, uygulamacıların ve eğitimcilerin kazandıkları birikim ve deneyimlerin paylaşımı ile mümkün ve anlamlı olacaktır.

³ Doğan Cüceloğlu, *Yeniden İnsan İnsana*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997, s. 72.

⁴ Adalet Bakanlığı, "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Gerekçesi", 2008, s.5, erişim tarihi; 02 Eylül 2015, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamaları/Kanunlasan/2012Yili/Kanmetni/6325ss.pdf>.

I. Alternatif Uyuşmazlık Çözümünde Arabulucunun Rolü

İletişim sürecinde tarafların birbirini gerçek olarak etkilemesi, anlamaya yönelik aktif dinlemesi, mesaja aktif katılım gibi mesaj gönderen ile alıcı arasında birbirinden ayrılmaz sorumluluklar bulunmaktadır. O zaman birbirinden kişilik, eğitim, görgü-bilgi, inanç-değer, görev, çevre, kültür ve deneyimleri benzer özelliklerde olmayan kişilerin, etkin iletişim sürecini gerçekleştirebileceklerini hayal etmek de doğru bir beklenti olmayacaktır.⁵ Yaşanan uyuşmazlıklara alternatif çözümler üretilebilmesi bu tür farklılıkların karşılıklı anlaşmayı engelleyecek bir bariyere dönüşmesine engel olmakla mümkün olacaktır. Bu aşamada arabulucunun rolü devreye girmektedir. Arabulucu, tarafların anlaşarak seçtikleri üçüncü bir kişidir. Arabuluculuk süreci sonunda arabulucu bir karar vermez, bilimsel yöntemlerle, taraflar arasındaki iletişimi sağlayarak, uyuşmazlığın çözümünü mümkün kılmayı amaçlar.⁶ Arabulucunun sürecin gerçekleşmesine katkı sağladığı ifade edilen iki yönlü simetrik yaklaşım ve özellikle empati kurabilme becerisi, taraflar arasındaki çözüm konusunda önemli bir rol oynamaktadır.

İki yönlü simetrik dünya görüşünde; işbirliği, iki yönlü düzeltmeler, kontrol ve adaptasyon tercih edilir. Çatışmaların çözümlenmesinde baskı, manipülasyon, zorlama ya da şiddetle değil, müzakere, iletişim ve uzlaşmayla hareket edilmelidir.⁷ Çatışma, ilişki içinde olan taraflar arasında doğal olarak ortaya çıkar. Önemli olan çatışmanın çıkmasını önlemek değil, çatışma çıktığı zaman tarafların birbirleriyle nasıl etkileşim kuracağına bilinmesidir.⁸ Çatışmaların çözümüne dair atılan adımlar dar anlamda bireysel ilişkileri; geniş anlamda, toplumsal ilişkileri düzenleyici ve etkileyici bir güce sahiptir. Bu yapıların oluşum ve gelişimi müzakere edebilme başarısı ile gerçekleşmektedir. İki yönlü simetrik yaklaşımın anlaşma ve uzlaşım temelli bir kapsamda ele alınması, Habermas'ın İletişimsel Eylem Kuramına vurgu

⁵ Duygu Altuğ, Yönetim Anlayışı İçinde Örgütsel İletişim ve Beceriler. Haberal Eğitim Vakfı, Ankara, 2011, s.2

⁶ Adalet Bakanlığı, "Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Gerekçesi", 2008, s.5, erişim tarihi; 02 Eylül 2015, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamaları/Kanunlasan/2012Yili/Kanmetni/6325ss.pdf>.

⁷ James E. Grunig, Halka İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik, Rota Yayınları, İstanbul, 2005, s. 57.

⁸ Doğan Cüceloğlu, Yeniden İnsan İnsana, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997, s. 71.

yapılmasını zorunlu kılmaktadır. İletişimsel eylem kuramı iletişimsel bir çözümlenmeden çok uzlaşma temelinde bir üst kuramsal çalışmadır.⁹ O'na göre, kişilerarası iletişimde karşıdakini anlayabilmenin yolu, insanoğlunun temelde bu iletişimsel yeteneğe sahip olduğu gerçeğinden kaynaklanmaktadır.

Arabuluculuk, müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamlarını ve çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yönetimidir.¹⁰

Taraflar arasında gelişen bir çatışmanın sıradan bir yaklaşımla, rastlantısal yöntemlerle gelişecek bir iletişimle değil, sorumluluğunun bilincinde, birçok donanımla kendini geliştirmiş, eğitim almış, empati kurabilen ve tarafsız olabilen bir arabulucu eşliğinde bir müzakere ortamında çözüme ulaşması daha yüksek bir olasılıktır. Müzakere sonucunda meydana çıkan olumlu yaklaşımlar anlaşma ve uzlaşma olarak tanımlanır. Müzakere tanımından yola çıkarsak; müzakere, kendine ait görüş ve bakış açısı olan karşılıklı iki tarafın ortak bir düşüncede anlaşmasını sağlayan iletişim tarzı olarak, bir tarafın diğer tarafa kendi isteklerin, dikte ettirmesi değil, karşılıklı olarak bir mutabakat (anlaşma) sağlaması durumudur.¹¹

Arabuluculuk süreçlerinde empati becerisi; sürecin başarısı, çözümün kalıcılığı ve anlaşmanın gerçekleşmesi açısından çok önemlidir. Çünkü arabulucunun tarafların duygularını, isteklerini, ihtiyaçlarını doğru olarak anlaması ve anladığı taraflara ifade etmesi, arabulucuya güvenin sağlanması ve uyuşmazlıkların aşılmasında anahtar rolü oynayacaktır.¹²

⁹ Yılmaz Yıldırım, "Jürgen Habermas'ın İletişimsel Eylem Kuramı" *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı8(2), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon, ss:249-268, 2006, s. 252.

¹⁰ Hakan Öztatar, "Genel Olarak Arabuluculuk", *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Sempozyumu I.*, Sümer Kitabevi, İstanbul, 2014, s. 9.

¹¹ Ünsal Sığırı ve Abdulkadir Varoğlu, *Müzakere ve Arabuluculuk İş, Yönetim, Diplomasi ve Hukukta Uyuşmazlık Çözümü*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2013, s. 30.

¹² Özcan Yağcı, Nejat Basım ve Recep Tayfun, «İletişim». *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, derleyen: Ali Halıcı, Toprak, M., Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2014, s.142.

Habermas İletişimsel Eylem Kuramında, empati yeteneğinin insanlarda zaten var olduğunu belirterek, müzakere ortamında insanların bu yeteneğini kullanmasına ortam yaratarak uzlaşmanın mümkün olacağını vurgulamaktadır. Bu açıdan bakıldığında empati ile uzlaşma arasında doğrudan ve çok net bir ilişki ve etkileşim bulunmaktadır. Karşısındakinin yalnızca duygularını ya da yalnızca düşüncelerini anlamak, etkili iletişim için yeterli değildir.¹³ Kişinin kendisini tamamen karşısındakinin yerine koyarak davranması, sempatik bir yaklaşım olarak karşılanabilir ancak empatik olmaktan uzaktır. Asıl önemli olan diğerinin ne düşündüğünü ve hissettiğini dikkate alarak kendi özel yaklaşımını iletişime yansıtmaktır. Bu yaklaşım biçimi aynı zamanda empatik davranış olarak ifade edilmektedir.

Geri bildirim içinde, iletişim konusunda olumlu özelliklerin olması önyargısız, içten, duyarlı, empatik ve samimi davranılması, mesajın anlaşılmasına ve iletişimin gelişmesine imkân verir. Geri bildirim kalitesi, iletişimin hem devamını, hem de yönünü belirler. Geri bildirim alıcı kişinin kaynak kişi karşısındaki konumunu açıklığa kavuşturur. Alıcı hem sözlü dilini, hem de beden dilini iletişimi destekleyecek şekilde kullanır.¹⁴ Toplum içindeki bireylerin birbirleri ile sağlıklı ilişkiler kurması, bireylerin iyi ilişki kurma konusundaki birikimlerini, yaşamlarında uygun zaman ve yerde kullanmalarına bağlıdır. Kurulan her ilişki bireyin kendini yenilemesine yardımcı olacaktır. Toplumsal sorunların demokratik çözümü için karşılıklı, iki yönlü iletişim gerekir. Böyle bir iletişim gerçekleşmediği sürece, sorunların kalıcı çözümüne ulaşılmak zorlaşacaktır. Yaşanan zorluklar zamanla çözümü başarmanın mümkün olmadığına dair karamsarlığın yaşanması, derinleşmesi ve yaygınlaşmasına neden olacaktır.

II. Araştırmanın Amacı

İletişimin insan yaşamındaki yeri ve önemi ile uyumsuzluk çözümlerinde alternatif artmasına koşut olarak, önem verilen kavramlarda değişim sürecine girilmiştir. "Arabuluculuk" kavramı da bunlardan biridir. Arabuluculuk, mahkeme ortamlarından bağımsız olarak çatışma çözümlemeye odaklı, iletişim ağırlıklı bir oluşumdur. Bu çalışma

¹³ Üstün Dökmen, İletişim Çatışmaları ve Empati, Sistem Yayıncılık, 30. Baskı, İstanbul, 2005, s. 136.

¹⁴ Recep Tayfun, Etkili İletişim ve Beden Dili, Beşinci Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2014, s. 15.

kapsamında arabuluculuk uygulamalarında yaşanan somut gelişmelerin bizzat uygulayıcılar, eğitimciler ve tespit edilen örnekler eşliğinde ele alınması amaçlanmaktadır. Bu sayede, bir yandan yeni bir uygulama alanı olarak arabuluculuğun yaygınlaşmasına katkı sağlanması diğer yandan da yaşanan gelişmeler hakkında uygulayıcıların yaşadıkları deneyim ve birikimlerin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

III. Araştırma Yöntemi

Çalışmada arabuluculuk konusuna yönelik bir alan taraması yapılmıştır. Arabuluculuk sertifikasını almış fakat arabuluculuk *yapmamış*, sertifikasını almış aynı zamanda arabuluculuk *deneyimi olan* ve arabuluculuk *eğitimi veren* kişilerle ile nitel araştırmalarda çok sık kullanılan veri toplama aracı olan mülakat (*görüşme*) tekniği kullanılarak bulgular tespit edilmiştir. Görüşme tekniği, “önceden belirlenmiş ve ciddi bir amaç için yapılan, soru sorma ve yanıtlama tarzına dayalı karşılıklı ve etkileşimli bir iletişim süreci” olarak tanımlanmaktadır.¹⁵ Araştırmanın amacına uygun bir biçimde katılımcılara toplam *on bir adet* soru yöneltilmiş, bu sorulardan sekiz adedi açık uçlu nitelikte hazırlanmıştır.

IV. Araştırmanın Evreni ve Sınırlılıkları

Araştırmanın evreni Ankara ili ile sınırlı tutulmuştur. Ankara ilinde arabuluculuk eğitimi almış, sınavlara girmiş ve başarılı olan toplam (523) arabulucu bulunmaktadır. Bu kişilerden (284)ü Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Daire Başkanlığı siciline kayıtlıdır. Toplam sayının içinde (239) kişinin, arabulucu olmaya hak kazanmış ancak sicile kayıt yaptırmadıkları anlaşılmaktadır. Arabuluculuk Daire Başkanlığı kayıtları incelendiğinde,¹⁶ Ankara ilinde yapılan arabuluculuk görüşmelerine dair toplam (64) tutanak düzenlenmiş, bu tutanaklar (20) arabulucunun gerçekleştirdiği görüşmelerden elde edilmiştir. Görüşme kapsamında Ankara ilinde arabuluculuk yapmış olan toplam (5) arabulucuya ulaşılmış olması oransal olarak önemli bir düzeydir. Arabuluculuk eğitimi almış fakat yapmamış (284) kişinin içinden toplam (8)

¹⁵ Ali Yıldırım ve Hasan Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Sekizinci Baskı, Seçkin Yayın, Ankara, 2011, s. 119-125.

¹⁶ Verilerin tamamı 03 Eylül 2015 tarihinde Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Daire Başkanlığı yetkilileri ile yapılan görüşme ile toplanmıştır.

kişiye ulaşılmıştır ki, bu oranda sonuçlar açısından dikkat çeken bir orandır. Benzer bir biçimde Ankara ilinde arbuluculuk eğitimi konusunda Türkiye Barolar Birliği ile ortaklaşa çalışma yürüten Başkent Üniversitesi ve Barolar Birliği eğitimci kadrosundan toplam (7) eğitime ulaşılmıştır ki, bu oran da yaklaşık (20) kişilik bir yapının içinde önemli bir düzey niteliğindedir.

Katılımcılara önceden hazırlanan formlar eşliğinde yüz yüze yapılan görüşmelerde sorular yöneltilecek yanıtlar alınmıştır. Mülakat tekniğinin verdiği avantajlar dikkate alındığında, sadece sorular değil aynı zamanda karşılıklı yorum ve sözlü iletişim boyutu da çalışmaya özel bir anlam katmıştır. Her üç aşamada çalışmaya katılanlar, son derece istekli, katkıya hazır, odaklanmış yanıtlar vermişlerdir.

Özgünlüğü açısından daha önce benzer bir çalışmanın yapılmamış olması, alana sağlayacağı katkının yanı sıra sonrasında araştırmacılar tarafından genişletilerek bir özellik de taşımaktadır. Değerlendirmenin kolay, anlamlı ve bütünleştirici olabilmesi amacıyla bölümler halinde sorulara verilen cevaplar tanımlanmış, ardından bulguların değerlendirmesi yapılmaya çalışılmıştır.

V. Araştırmanın Bulguları

A Arbuluculuk Eğitimi Almış Arbuluculuk *Yapmış* Avukat

Görüşmecilerin arbuluculuk yapmış olmalarından dolayı bu ayrıntı dikkate alınarak sorular yöneltmiştir. Açık uçlu sorularda bu ayrıntı vurgulanmış diğer sorularda benzer içeriğe bağlı kalınmıştır.

Soru 1: Kaç yıldır avukatlık yapıyorsunuz?

Örneklem – I [Erkek]	Örneklem – II [Erkek]	Örneklem – III [Erkek]	Örneklem – IV [Erkek]	Örneklem – V [Kadın]
13	6	16	11	27

Soru 2: Aldığınız arbuluculuk eğitimi ile alan arasındaki tutarlılığı **1** (*çok kötü*) ile **10** (*çok iyi*) arasında nerede değerlendirirsiniz? (*Ortalama değer: 7.6*)

Örneklem – I	Örneklem – II	Örneklem – III	Örneklem – IV	Örneklem – V
7	7	10	7	7

Soru 3: Görüşme yaptığınız insanlar neden arabuluculuk sistemini tercih ettiler?

Örneklem – I	<i>Çok kolay tercih edildiğini düşünmüyorum. Ceza uygulaması için mahkemeye gitmek ve yargılamanın uzunluğundan dolayı tercih edildi.</i>
Örneklem – II	<i>Yargı sürecini kısaltmak istediler. Zaman açısından. Taraflar maddi konular olduğunda haklarını daha çok arıyorlar.</i>
Örneklem – III	<i>Kısa sürede çözüm, düşük maliyet.</i>
Örneklem – IV	<i>Hızlı ve sonuç odaklı. Az kazanılıyor fakat döngü hızlı gerçekleşiyor.</i>
Örneklem – V	<i>Hızlı. Müvekkillerin avukatları tarafları arabuluculuğa ikna edebildiği için.</i>

Soru 4: Neden arabulucu oldunuz?

Örneklem – I	Hukukun salt mahkemeler değil, insan eliyle de mahkemelere gerek kalmaksızın uygulanabileceğini düşündüğüm için.
Örneklem – II	Ortaklık sebebi ile
Örneklem – III	Manevi yatkinlik.
Örneklem – IV	İnsanların uzlaşmasından duyduğum memnuniyet.
Örneklem – V	Ülkemizde bu yöntemin yaygın ve zorunlu hale geleceğine inanıyorum.

Soru 5: Arabulucu ile Yargıç arasında ne fark vardır?

Örneklem – I	<i>Yargıç: karar makamıdır. Arabulucu: ortak paydada insanları birleştirir. Görevi karar vermek değil, tarafları karara götürmektir.</i>
Örneklem – II	<i>Yargıç: yargılar. Arabulucu: anlamaya ve taraflar arasında iletişim kanallarını açık tutarak uygun çözüm yollarının bulunmasına aracılık eder.</i>
Örneklem – III	<i>Yargıç: karar verir. Arabulucu: tarafların karar vermesini kolaylaştırır.</i>
Örneklem – IV	<i>Yargıç: kendi istediği kararı verir. Arabulucu: tarafların istediği ortak kararı verir.</i>
Örneklem – V	<i>Yargıç: karar mercii. Arabulucu: karar mercii değil, uzlaştırıcı, anlaşmayı sağlayıcı, kolaylaştırıcı.</i>

Soru 6: Arabuluculuk yaptığınız olaylarda iki tarafın da kazandığı bir çözüm üretildi mi?

Örneklem – I	Genellikle üretildi. Kusurlu olan taraf makul bir tazminat ödemeyi kabul edince, taraflar uzlaşmayı kabul etti.
Örneklem – II	Evet üretildi. Müzakerelere yeterli ve gerekli zemin hazırlandı.
Örneklem – III	Evet, çıkarlarına uygundu, pastayı genişleterek gerçekleştirdi.

Örneklem – IV	Elbette çok yüksek. Karşılıklı kazanım olmazsa anlaşma sağlanmaz.
Örneklem – V	Üretildi. Zamandan ve masraftan kazandılar.

Soru 7: Arabuluculuk yaptığınız olaylarda tarafların uzlaşmaya yatkınlık ve empati kurabilme becerilerine **1** (*çok kötü*) ile **10** (*çok iyi*) arasında hangi puanı verirdiniz? (*Ortalama değer: 6.0*)

Örneklem – I	Örneklem – II	Örneklem – III	Örneklem – IV	Örneklem – V
6	9	6	3	6

Soru 8: Arabuluculuk yaptığınız olaylarda her iki tarafın da yeterince kendini ifade edebilir niteliklere sahip olduklarını düşünüyor musunuz?

Örneklem – I	Genellikle hayır, ancak uygulama oturdukça bilinç de artacaktır.
Örneklem – II	Birbirini takip eden iki olayda da taraflar kendini yeterince ifade edebildi.
Örneklem – III	Hayır.
Örneklem – IV	Edebiliyorlar.
Örneklem – V	Edebildiklerini düşünüyorum.

Soru 9: Arabulucuların tarafsız olmayı başarmaları kolay mıdır?

Örneklem – I	Kolaydır. Eğer bir tarafın lehine hareket ederseniz anlaşma olmaz ve çıkara dayalı davranışlar nedeniyle sonuca ulaşamaması muhtemeldir.
Örneklem – II	Küçük şehirlerdeki akrabalık ilişkilerinde tanıdık olma ihtimali yüksek olunca tarafsız olmak zorlaşıyor.
Örneklem – III	Orta zorluktadır. Ancak sürekli dikkat gerektirir.
Örneklem – IV	Kolay olduğunu düşünüyorum.
Örneklem – V	Kolay değil, avukat kimliğinden uzaklaşmak gerekir.

Soru 10: Toplumumuzdaki insanların çatışmadan kaçınma eğilimini değerlendirseniz **1** (*çok kötü*) ile **10** (*çok iyi*) arasında hangi puanı verirdiniz? (*Ortalama değer: 4.2*)

Örneklem – I	Örneklem – II	Örneklem – III	Örneklem – IV	Örneklem – V
3	5	3	6	4

Soru 11: Arabuluculuk eğitiminin süresini yeterli buluyor musunuz?

Örneklem – I	Yeterli buluyorum.
Örneklem – II	Yeterli buluyorum.

Örneklem – III	Yeterli buluyorum.
Örneklem – IV	Yeterli buluyorum. Uygulamaya ağırlık verilmesi gerekir.
Örneklem – V	Yeterli buluyorum. Uygulamaya ağırlık verilmesi gerekir.

1. Bulguların Değerlendirilmesi

Önemli tespitlerden birisi, arabuluculuk yapan görüşmecilerin, aldıkları eğitimden (7.6/10) yüksek düzeyde tatmin olduklarını göstermektedir. Bu sonuç, uygulama yapıldıktan sonra verildiği için ayrı bir önem taşımaktadır.

Görüşmelerde arabuluculuğun “neden” tercih edildiği sorusuna verilen cevapların ortak noktası “*hızlı ve düşük maliyetli*” olmasıdır. Ancak bir görüşmeci, avukatların müvekkillerini arabuluculuğa ikna edebildiğini belirtmiştir.

Görüşmecilerin verdikleri yanıtlardan açık bir biçimde arabulucu ile yargıç arasındaki farkı özümsemiği anlaşılmaktadır. Uyuşmazlığın çözülmesinde tarafların arasında ideal olan yöntemin “kazan-kazan” şeklinde olmasına yapılan açık vurgu dikkat çekmektedir. Fakat görüşmecilerin toplumsal yapının uzlaşsı, empati **eğilimine** ve çatışmadan kaçınmaya dair bakış açısının (6.0/10)- (4.7/10) düşük olduğu görülmektedir. Bu detay eğitimlerde üzerinde odaklanılması ve dikkat çekilmesi gereken bir ayrıntıdır. Arabuluculuğa katılan tarafların kendini ifade edebiliyor olması dikkat çekicidir. Çünkü arabuluculuk yapmamış olan görüşmeciler bu durumu koşullara bağlamaktadır.

Arabuluculuk uygulamalarının kolay olmadığı belirtilmekle birlikte, verilen yanıtlardan açık olarak bu zorluğa degecek bir çaba olduğu belirtilmektedir. Ayrıca avukatlık deneyimlerinin kontrol altında tutulmasının önemine de vurgu yapılmaktadır. Son olarak görüşmecilerin tamamına yakını eğitim süresinin yeterli olduğunu belirtmekte ve pratik eğitime ağırlık verilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadırlar.

B. Arabuluculuk Eğitimi Almış Arabuluculuk Yapmamış Avukatlar

Görüşmecilerin arabuluculuk yapmadıkları dikkate alınarak hazırlanan sorular yöneltilmiştir. Açık uçlu sorularda iki soru farklı olarak yöneltilmiştir.

Soru 1: Ne kadar süredir avukatlık yapıyorsunuz?

Örneklem I [Erkek]	Örneklem II [Erkek]	Örneklem III [Erkek]	Örneklem IV [Erkek]	Örneklem V [Kadın]	Örneklem VI [Kadın]	Örneklem VII [Kadın]	Örneklem VIII [Kadın]
12	9	19	9	14	25	24	25

Soru 2: Aldığınız arabuluculuk eğitimi ile alan arasındaki tutarlılığı **1** (*çok kötü*) ile **10** (*çok iyi*) arasında nerede değerlendirirsiniz? (*Ortalama değer: 5.4*)

Örneklem I	Örneklem II	Örneklem III	Örneklem IV	Örneklem V	Örneklem VI	Örneklem VII	Örneklem VIII
6	3	2	2	5	10	8	7

Soru 3: Sizce insanlar arabuluculuğu neden tercih ederler?

Örneklem – I	Zaman kazanmak için.
Örneklem – II	Daha hızlı ve daha ucuz olması. Kazan-kazan anlayışı.
Örneklem – III	Gizli, hızlı ve ucuz uyuşmazlık çözümü için.
Örneklem – IV	Mahkemelerle, hâkimlerle, avukatlarla uğraşmak istemiyorlar. Hızlı çözüm.
Örneklem – V	Masrafsız olduğu için.
Örneklem – VI	Tercih etmezler çünkü güven duymuyorlar. Serbest çalışan avukatlar bu işi yapıyor ve insanlarda onlara güvenmekte güçlük çekiyor.
Örneklem – VII	Tasarruf. Aynı zamanda özgür iradelerini kullanma şansları daha yüksek.
Örneklem – VIII	Masraftan kurtulmak. Aynı sosyal ortamda yaşama devam edebilmek için.

Soru 4: Neden arabulucu oldunuz?

Örneklem – I	Çalışma yaptığım alanı zenginleştirmek için.
Örneklem – II	Klasik hukuki çözüm yolları uzun süreli, pahalı ve adalet duygusunu tatmin etmekten uzak.
Örneklem – III	Aldığım hukuk eğitimini ve avukatlık tecrübemi kullanabileceğim yeni bir alan olduğu için.
Örneklem – IV	Gelecekte arabulucu olmak daha zor olacak.
Örneklem – V	Alternatif çözüm üretebilmek için.
Örneklem – VI	Sorunları bu şekilde çözebileceğimi düşünüyorum. Mesleki açıdan katkısı olacağını düşünüyorum.

Örneklem – VII	Vatandaşa daha yararlı olmak için.
Örneklem – VIII	Uzlaşma kültürünü sağlamak ve yaygınlaştırmak

Soru 5: Arabulucu ile Yargıç arasında ne fark vardır?

Örneklem – I	Yargıç: Devlet memuru zihniyeti ile çalışır ve sonuç -uzlaşma, ilişkilerin yıpranması gibi- çok önemli değildir. Arabulucu: bir bağımlılığı yoktur.
Örneklem – II	Yargıç: Yargılar. Arabulucu: Anlamaya ve taraflar arasında iletişim kanallarını açık tutarak uygun çözüm yollarının bulunmasına aracılık eder.
Örneklem – III	Yargıç: Hukuk kurallarına göre uyuşmazlığı çözer ve hüküm verir. Arabulucu: tarafların sistemli bir şekilde uyuşmazlıklarını çözmeleri için yapacağı görüşmeleri yönlendiren resmi arabulucu olup çözüm önerisi getiremez. Taraflar kendi çözümlerini kendileri bulur.
Örneklem – IV	Yargıç: Bir tarafı haklı görebilir, kendiliğinden evrak, belge toplayabilir, tarafları sorgulayabilir. Karar mercidir. Arabulucu: Tarafların kabul eşliğini belirler ve bunu tarafların kendiliğinden görmesini sağlar.
Örneklem – V	Yargıç: Karar verme yetkisine sahiptir. Arabulucu: Karar merci değildir.
Örneklem – VI	Yargıç: Delillere göre hareket eder. Arabulucu: Tarafların anlaşması üzerine hareket eder.
Örneklem – VII	Yargıç: Karar odaklı çalışır Arabulucu: Alternatifleri tartışabilecek ortam hazırlar
Örneklem – VIII	Yargıç: Korkutucu. Arabulucu: Kişiyi Yakın.

Soru 6: Arabuluculuk yapacağınız olaylarda iki tarafın da kazandığı bir çözüm üretilme durumu yüksek midir? Neden? Nasıl?

Örneklem – I	Türkiye için çok değil, çünkü kimsenin alışık olduğu bir sistem. Yapı ve kültür olarak bize ters. Uzlaşmaya açık değiliz.
Örneklem – II	Elbette, zaten arabuluculuk faaliyetinin temeli kazan-kazan anlayışına dayanmaktadır. Aksi bir durum arabuluculuğun doğasına uygun olmaz.
Örneklem – III	Taraflar kendi çözümlerini kendileri ürettiklerinde daha etkili ve hızlı çözüme ulaşabilirler.
Örneklem – IV	Kesinlikle iki taraf da kazançlı çıkar. Sonuçta arabuluculuk bir anlaşmadır. Anlaşma şartları size uygunsa imzalarsınız, uygun değilse imzalamazsınız.

Örneklem – V	Yüksektir.
Örneklem – VI	Çok...
Örneklem – VII	Yüksektir.
Örneklem – VIII	Elbette olmalı. Arabuluculuğun amacı da budur.

Soru 7: Arabuluculuk yaptığınız olaylarda tarafların uzlaşmaya yatkınlık ve empati kurabilme becerilerine **1** (*çok kötü*) ile **10** (*çok iyi*) arasında hangi puanı verirdiniz? (*Ortalama değer:5.6*)

Örneklem I	Örneklem II	Örneklem III	Örneklem IV	Örneklem V	Örneklem VI	Örneklem VII	Örneklem VIII
8 (Kurumlar arası olaylarda)							
4 (kişiler arası olaylarda)	5	8	10	7	1	7	1

Soru 8: Arabuluculuk yapacağınız olaylarda her iki tarafın da yeterince kendini ifade edebilir niteliklere sahip olduklarını düşünür müsünüz?

Örneklem – I	Arabuluculuğu tercih ettilerse yeterince kendilerini ifade edebileceklerini kabul edebilirim.
Örneklem – II	Bu biraz kişinin kendi sorunu, genel bir cevap verilemez diye düşünüyorum.
Örneklem – III	Bu husus tarafların bilgi ve görgü düzeyine bağlıdır.
Örneklem – IV	Olaylara ve kişilere göre farklılık gösterebilir.
Örneklem – V	Evet
Örneklem – VI	Hayır düşünemem.
Örneklem – VII	Kendilerini ifade etmelerini sağlamak arabulucunun görevidir zaten.
Örneklem – VIII	Hayır düşünemem.

Soru 9: Arabulucuların tarafsız olmayı başarmaları kolay mıdır?

Örneklem – I	Arabuluculuğu kimin yaptığına göre değişebilir. Maddi beklenti onu etkileyebilir.
Örneklem – II	Kolay olduğunu düşünüyorum. Uzmanlık biraz da bunu gerektiriyor.
Örneklem – III	Bu işin deneyimli hukukçular tarafından yapılması halinde tarafsız kalınması ihtimali yüksektir.

Örneklem – IV	Zordur. Bunun için arabulucu yorum yapmaz, kendiliğinden araştırma yapmaz, sorgulamaz, sadece tarafları dinler taleplerini karşı tarafa bildirir.
Örneklem – V	Hayır. Türk toplum yapısına göre tarafsız olabileceklerinin çok kolay olacağına inanmıyorum.
Örneklem – VI	Çok zor mesleki başarı önemlidir. Sosyoloji ve psikoloji eğitimini özümsemiş olması gerekir.
Örneklem – VII	Çok zor olduğunu düşünmüyorum.
Örneklem – VIII	Kolay değil. Sosyoloji ve psikoloji eğitimini özümsemiş olması gerekir.

Soru 10: Toplumumuzdaki insanların çatışmadan kaçınma eğilimini değerlendirseniz **1** (*çok kötü*) ile **10** (*çok iyi*) arasında hangi puanı verirdiniz? (*Ortalama değer: 6.4*)

Örneklem I	Örneklem II	Örneklem III	Örneklem IV	Örneklem V	Örneklem VI	Örneklem VII	Örneklem VIII
2	8	7	6	9	7	9 (Eğitim düzeyi yüksek) 4 (Eğitim düzeyi düşük)	4 (Ekonomik ve Sosyal statü düzeyi yüksek) 8 (Ekonomik ve Sosyal statü düzeyi düşük)

Soru 11: Arabuluculuk eğitiminin süresini yeterli buluyor musunuz?

Örneklem – I	Yeterli buluyorum.
Örneklem – II	Yeterli buluyorum. Davranış bilimleri genişletilebilir.
Örneklem – III	Yeterli buluyorum.
Örneklem – IV	Yeterli buluyorum.
Örneklem – V	Yeterli buluyorum. İletişim konuları ve süresi artabilir.
Örneklem – VI	Yeterli buluyorum
Örneklem – VII	Yeterli buluyorum.
Örneklem – VIII	Eğitim süresi artabilir. Özellikle iletişim konularına ağırlık verilebilir.

1. Bulguların Değerlendirilmesi

Arabuluculuk “yapmamış” görüşmecilerin, aldıkları eğitime dair değerlendirmelerinde, “yapmış” olanlara göre belirgin farklılık (7.6 – 5.4) bulunmakta ve açık olarak düşük bir oran görünmektedir.

Arabuluculuğun tercih nedenlerinde yüksek bir benzerlik “hız ve düşük maliyet” bulunmaktadır. “Neden” arabulucu olduklarına verilen yanıtlar da benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde yargıç ve arabulucu arasındaki farkın ne olduğu konusunda verilen yanıtlarda benzerlik olduğu ve bu farkın yerleştiği görülmektedir. “Kazan-kazan” yöntemi-ne olan yaklaşım da olumlu düzeyde benzerlik taşımaktadır.

Arabuluculuk yapmış ve yapmamış olan görüşmecilerin toplumsal yapının uzlaşsı ve empati eğilimine dair bakış açısı (6.0 – 5.6) yakın düzeyde olmasına rağmen, çatışmadan kaçınmaya ilişkin oranlarda anlamlı farklılıklarının olduğu görülmektedir. Arabuluculuk yapmış olanlardaki oranın (4.2) yapmamış olanlardan (6.4) daha düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Arabuluculuk eğitiminin yeterli olduğu belirtilse de, görüşmeciler ortak bir biçimde iletişim alanına ilişkin konulara ağırlık verilmesi gerektiğine vurgu yapmışlardır.

C. Arabuluculuk Eğitimi Veren Eğitimciler

Türkiye’de farklı illerde ve farklı kurumlarda arabuluculuk eğitimi verilmektedir. Bu eğitimcilerle yapılan mülakatta, avukatlara sorulan soruların benzerleri sorulmuştur. Farklı olarak eğitimcilere alanda sınırla yapılmasının sonuçlarına dair gözlemlerini ortaya koyacak farklı bir soru yöneltilmiştir.

Soru 1: Kaç yıldır eğitim veriyorsunuz?

Örneklem I [Erkek]		Örneklem II [Erkek]		Örneklem III [Erkek]		Örneklem IV [Erkek]		Örneklem V [Erkek]		Örneklem VI [Kadın]		Örneklem VII [Erkek]	
TEY (Yıl)	AES (Yıl)	TEY (Yıl)	AES (Yıl)	TEY (Yıl)	AES (Yıl)	TEY (Yıl)	AES (Yıl)	TEY (Yıl)	AES (Yıl)	TEY (Yıl)	AES (Yıl)	TEY (Yıl)	AES (Yıl)
20	3	25	3	21	3	15	12	23	3	40	3	21	3

(TEY) Toplam Eğitim Yaşamı (AES) Arabulucu Eğitimi Süresi

Soru 2: Verilen arabuluculuk eğitimi ile alan arasındaki tutarlılığı **1** (çok kötü) ile **10** (çok iyi) arasında nerede değerlendirirsiniz? (Ortalama değer: 9.6)

Örneklem I	Örneklem II	Örneklem III	Örneklem IV	Örneklem V	Örneklem VI	Örneklem VII
9	10	10	9	10	10	9

Soru 3: İnsanlar neden arabuluculuk sistemini tercih ederler?

Örneklem – I	Gelecek ve kariyer gelişimi kaygısı
Örneklem – II	Ekonomik kaygı - Hız (Zaman kazanmak) – Kazan-Kazan Yöntemini kullanmak
Örneklem – III	Para kazanmak
Örneklem – IV	Dostane bir nitelik taşımaktadır. Hem ferdi hem toplumsal barışa hizmet eder. Çatışma insan psikolojisine uygun değil.
Örneklem – V	Yargı sisteminin yükünden kaçınmak. Zaman kazanmak. Konulara odaklanılmış ortamlarda müzakere fırsatı elde etmek.
Örneklem – VI	Kendileri sorunları çözemedikleri için tercih ediyor.
Örneklem – VII	Zaman kazanmak ve itibarlarını korumak istediklerinden.

Soru 4: Arabulucu ile Yargıç arasında ne fark vardır?

Örneklem – I	Yargıç: Hakkaniyet temelli yaklaşımı benimser. Arabulucu: Uzlaşma temelli yaklaşımı benimser.
Örneklem – II	Yargıç: Yargılar. Arabulucu: Yargılamaz.
Örneklem – III	Yargıç: Katı Davranır Arabulucu: Esnek davranır.
Örneklem – IV	Yargıç: Hüküm verir. Arabulucu: Karar Vermez.
Örneklem – V	Yargıç: Yasal yetki farkı vardır. Arabulucu: Tarafları müzakere ettirir.
Örneklem – VI	Yargıç: Taraflı olarak savunmacı Arabulucu: Tarafsız olarak uzlaştırıcı
Örneklem – VII	Yargıç: Yargılar. Arabulucu: Anlaşmaya zemin hazırlar.

Soru 5: Arabulucu taraflar arasında çözüme kolaylıkla ulaşabilir mi?

Örneklem – I	Kolay değil. Eğitim yapılarak kazanılacak teknik yeterlilik gerekir.
Örneklem – II	Her görüşmede değil.
Örneklem – III	Hayır. Kolay değil. Tarafların algısını değerlendiriyor.
Örneklem – IV	Müzakere tekniklerine hâkim olması gerekir. Yurt dışında yapılanlara benzer şekilde karakter ve kişilik analizleri yapılması gerekir.

Örneklem – V	Teorik altyapı ile oluşan birikimin, yetkinliğe dönüştürülmesi ile mümkündür.
Örneklem – VI	Çok iyi yetişmiş olmalı. Teorik ve pratik arasındaki bağı çok iyi kurmalı.
Örneklem – VII	Teorik eğitim ve pratiği koordine ederek çözüme daha kolay ulaşılır.

Soru 6: Toplumumuzdaki bireylerin *uzlaşmaya* yatkınlık ve *empati* kurabilme becerilerine 1 (**çok kötü**) ve 10 (**çok iyi**) arasında kaç puan verirdiniz? (*Ortalama değer: 2.4*)

Örneklem I	Örneklem II	Örneklem III	Örneklem IV	Örneklem V	Örneklem VI	Örneklem VII
3	3	3	6 (Bölgeye ve kültüre göre değişir)	5	1	3

Soru 7: Sizce toplumumuzdaki bireyler kendilerini ifade etmeye yatkınlar mı?

Örneklem – I	Kesinlikle yatkın değil.
Örneklem – II	Çok zorlanıyorlar.
Örneklem – III	Kesinlikle yatkın değil.
Örneklem – IV	Kesinlikle yatkın değil.
Örneklem – V	Yatkın değil. "Sosyal beğenirlik etkisi", bireylerin kendilerini beğenilen ya da istenilen özelliklere sahip olarak gösterme eğilimleri var. Maskeler kullanılıyor.
Örneklem – VI	Hayır değiller. Savunmacı davranıyor, dinlemiyorlar.
Örneklem – VII	Hayır değiller. Başkaları karşısında tercihlerini çarpıtıyorlar.

Soru 8: Arabulucuların tarafsızlıklarını korumayı başarmaları kolay mıdır?

Örneklem – I	Mesleki refleks belirleyici oluyor. Savunma ve iddia makamında olmaları sonucu etkileyici olabiliyor.
Örneklem – II	İyi bir arabuluculuğun temel koşuludur.
Örneklem – III	Hayır, kolay değil. Eğitim etkili olacaktır.
Örneklem – IV	İyi bir eğitimle mümkündür.
Örneklem – V	Zorlukları vardır. Kolaycılık, yakın hissetme, özdeşim kurma nedeniyle empati kurma ve kendine dönme zorlaşıyor.
Örneklem – VI	Çok zor olduğunu düşünüyorum.
Örneklem – VII	Zorlukları inanarak aşabilirler.

Soru 9: Toplumumuzdaki insanların çatışmadan kaçınma eğilimini değerlendirseniz 1 (**çok kötü**) ve 10 (**çok iyi**) arasında hangi puanı verirdiniz? (*Ortalama değer: 2.7*)

Örneklem I	Örneklem II	Örneklem III	Örneklem IV	Örneklem V	Örneklem VI	Örneklem VII
3	2	6	5 (Bölgeye ve kültüre göre değişir)	6	1	3

Soru 10: Arabuluculuk eğitimi verilen kişilerin tek bir alandan (*homojen*) olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Örneklem – I	Homojen bir yapı eğitimi kolaylaştırıyor. Topluluğun bakış açısı ve analizleri benzer oluyor.
Örneklem – II	Ülkemizdeki kültürel alt yapı dikkate alındığında doğru buluyorum. Farklı alanlardan gelenlere açılması güçlükler yaratabilir.
Örneklem – III	Farklı görüşlerin ve bakış açılarının varlığı açısından diğer alanlara da açık olmalı.
Örneklem – IV	Değişik meslek guruplarından olabilir. Arabuluculuğa konu olan olaylara göre değişiklik gösterecektir.
Örneklem – V	Farklı alanlardan da olabilir. Zaman içinde farklı alanlara açılım kendiliğinden olacak.
Örneklem – VI	Herkese açılmamalı. Özellikle psikoloji ve sosyal psikoloji lisansüstü eğitimi alanlara hukuk eğitimi verilerek yapılmalı.
Örneklem – VII	Belirgin bir (hukuk) alana özgü kalabilir. Ancak gelecekte yaşanan ihtiyaca göre düzenlemelere açık olunmalı.

Soru 11: Arabuluculuk eğitimi süresini yeterli buluyor musunuz?

Örneklem – I	Süre uzatılabilir. Eğiticilere de eğitim verilmesi gerekir.
Örneklem – II	Süre yeterli. Yenileme eğitimleri olmalı.
Örneklem – III	Süre uzatılabilir. Yenileme eğitimleri yapılması gerekir.
Örneklem – IV	Süre uzatılabilir. Yenileme eğitimleri olmalı.
Örneklem – V	Süre yeterli. Yenileme eğitimleri olabilir.
Örneklem – VI	Süre uzatılmalı. Özellikle davranış bilimleri eğitimi artırılmalı.
Örneklem – VII	Süre uzatılmalı. Eğiticilere de eğitim verilmesi gerekir.

1. Bulguların Değerlendirilmesi

Öncelikle verilen arabuluculuk eğitiminin çok net olarak (9.6/10) uygunluğu vurgulanmaktadır. “Neden” arabulucu olunur sorusuna verilen yanıtların diğer görüşmecilerle benzerlik taşıyor olması, empatik bir bütünlük ifade etmektedir. Yargıç ve arabulucu arasındaki farkın, sürecin zorluklarının çok yakın ifadelerle değerlendirildiği görülmektedir.

Bununla birlikte belirgin farklılıklar da bulunmaktadır; örneğin, “uzlaşmaya yatkınlık ve empati kurabilme” bakış açısı diğerlerinden (6.0 – 5.6) çok düşük (2.4) çıkmıştır. Benzer biçimde eğitimciler toplumsal yapıyı oluşturan bireylerin kendilerini ifade edebildikleri konusunda olumsuz yaklaşım taşımaktadırlar. Arabulucuların tarafsızlıklarını korumalarının eğitimle çok daha kolay olacağı vurgulanmaktadır. “Çatışmadan kaçınma” eğilimi konusunda arabuluculuk yapmış ve yapmamış olanların (4.2 – 6.4) oranlarına karşılık, eğitimcilerin yaklaşımı çok daha düşük (2.7) bir değerde çıkmıştır. Diğer görüşmecilerden farklı olarak, bu gruba yöneltilen eğitimi alanların profili sorusuna verilen yanıtlar, genel olarak avukatların doğru bir tercih olduğu şeklinde belirtilse de, zaman içinde kendiliğinden bu alanda farklılaşmanın olacağına değinilmiştir. Belirgin bir farklılık da eğitimcilerin çoğunluğunun eğitim süresinin uzatılabileceği görüşünde ortaya çıkmaktadır.

Sonuç

Ülkemizde yeni bir uygulama alanı olarak tanımlansa da, geçmişten gelen bir dizi formel ve informel uygulamaların yarattığı zeminin, arabuluculuk uygulamalarına etkide bulunduğu anlaşılmaktadır. Ankara ili dikkate alındığında baroda kayıtlı bulunan avukatların yaklaşık (%5) oranında eğitime katılmış olmaları başlangıç olarak çok düşük gibi görünse de, aslında bu oranın dikkate değer bir nitelik taşıdığı, uygulamanın yaygınlaştırılması ile birlikte sayının artacağını belirtmenin mümkün olduğu görülmektedir. Elbette bu tanıtım ve yaygınlaştırma girişimi sadece avukatların değil, diğer yargı mensupları başta olmak üzere, Adalet Bakanlığı ve sivil toplum örgütlerinin ortak çabaları ile mümkün olacaktır. Belirtilen kurumların somut girişimlerinin olduğu 2015 Mart ayı içerisinde Ankara’da gerçekleştirilen Çalıştay’da¹⁷ net olarak ifade edilmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular göstermektedir ki, verilen arabuluculuk eğitiminin süresi ve içeriğinde yeni düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Bu ayrıntı ile Çalıştay kapsamında alınan kararlar arasında beklentileri karşılamak açısından benzerlik görülmektedir.

¹⁷ Avrupa Uygulamaları ve Türkiye’deki Arabuluculuk Eğitim Programlarının Gözden Geçirilmesi Çalıştayları, The Workshops on Review of Mediation Practices in Europe and Existing Basic Mediation Training Programs in Turkey, 11-14 Mart/ March 2015, Ankara.

Eğitim dünyasının üyeleri zaten araştırma ve katılım konusuna alışkın olduklarından, avukatların yapılan araştırmaya gösterdiği katkı ve destek, arabuluculuk konusunda bu alanın mensuplarının özellikle tercih edilmesinin haklılığını açık bir biçimde ortaya koyan önemli bir göstergedir.

Yaşanan sorunlar karşısında klasik hukuksal çözüm yollarının, uzun süreli, pahalı, beklenen adalet duygusunu kimi zaman tatmin etmekten uzak olması gibi nedenler dikkate alındığında “Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yollarına” yönelimler hem ihtiyaç hem de gereklilikten kaynaklanmaktadır.

Arabulucu ile yargıç arasındaki farkın özümsemiş olduğu görülmele birlikte, uyuşmazlıklara ilişkin çözümler konusunda iki yapı arasındaki farkın benzer bir kavram “kendiliğindenlik” üzerinden açıklanmaya çalışıldığı da anlaşılmaktadır. Yargıç kendiliğinden karar verebilirken, arabulucu tarafların kendiliğinden çözüm üretmesine ortam hazırlamaktadır.

Araştırmaya katılan görüşmecilerin yanıtlarında görülen benzerlik ve farklılıkların anlamlarına ilişkin yapılan değerlendirmelerin de ilerisinde, ortaya çıkan sonuçların taşıdığı en anlamlı mesaj, bu alanda yapılacak çalışmaların artırılması, hızlandırılması ve yaygınlaştırılması gerektiği gerçeğidir. Bu sayede, Alternatif Uyuşmazlık Çözümüne açılan Yol olarak tanımlanan arabuluculuk kurumunun, hak ettiği nitelik ve niceliğe ulaşmasını destekleyecek adımlar atılmış olacaktır. Uzlaşmanın yarattığı sürdürülebilir çözümlere ve anlaşmaya dayalı kültürün yerleşmesine hem yerel hem de küresel ölçekte her zamankinden çok daha fazla ihtiyaç duyulan bir dünyada yaşıyoruz. Lokal, gündelik, suni çözümler üretmek yerine arabuluculuk sayesinde, kalıcı, doğal ve anlaşmayı önceleyen alternatif çözüm yollarının arayışı zor olsa da bu zorluğa katlanmaya değer bir anlam taşımaktadır.

Kaynakça

- Adalet Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Daire Başkanlığı, <http://www.adb.adalet.gov.tr/index.html>. Erişim Tarihi: 24 Eylül 2014.
- Adalet Bakanlığı, www.kgm.adalet.gov.tr, erişim tarihi; 02 Eylül 2015 “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Gerekçesi”, 2008, s.5, <http://www.kgm.adalet.gov.tr/Tasariasamaları/Kanunlasan/2012Yili/Kanmetni/6325ss.pdf>.

- Altuğ Duygu, Yönetim Anlayışı İçinde Örgütsel İletişim ve Beceriler, Ankara, Haberal Eğitim Vakfı, 2011.
- Bush, R. A. B. ve Folger, J. P., Arabuluculuk ve Getirileri, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2013.
- Cüceloğlu Doğan, Yeniden İnsan İnsana, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1997.
- Dökmen Üstün, İletişim Çatışmaları ve Empati, Sistem Yayıncılık, 30. Baskı, İstanbul, 2005.
- Grunig E. James, Halka İlişkiler ve İletişim Yönetiminde Mükemmellik, Rota Yayınları, İstanbul, 2005.
- Işıktaç Yasemin, "Türk Arabuluculuğunda Etik Modeli ve Etik İkilemler" Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Sempozyumu I. Yayına Hazırlayan Işıktaç, Y., Sümer Kitabevi. İstanbul 2014
- Korkmaz Keçer, S., "Arabuluculuk Eğitimlerine Dair Bazı Tespitler", Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Sempozyumu I. Yayına Hazırlayan Işıktaç, Y., Sümer Kitabevi, İstanbul 2014.
- Oskay Ünsal, İletişimin ABC'si, Der Yayınları, İstanbul, 2011.
- Özmumcu Seda, "Arabuluculuğun Doğuşu ve Gelişmelerine Genel Bir Bakış", Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Sempozyumu I. Yayına Hazırlayan Işıktaç Yasemin, Sümer Kitabevi. İstanbul, 2014.
- Özmumcu Seda, Uzak Doğu Arabuluculuk Anlayışı ile Türk Hukuk Sisteminde Arabuluculuk Kurumuna Genel Bir Bakış, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2013.
- Öztatar Hakan, "Genel Olarak Arabuluculuk", Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Sempozyumu I, Sümer Kitabevi, İstanbul, 2014.
- Schrumpf, F. ve Crawford, D. K. ve Bodine, R. J., Okulda Çatışma Çözme ve Akran Arabuluculuk, İmge Kitabevi. Ankara, 2007.
- Sıgır Ünsal ve Varoğlu Abdulkadir, Müzakere ve Arabuluculuk İş, Yönetim, Diplomasi ve Hukukta Uyuşmazlık Çözümü, Siyasal Kitabevi. Ankara, 2013, s. 30.
- Tayfun Recep, Etkili İletişim ve Beden Dili, Beşinci Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2010.
- Yağcı Özcan, Basım Nejat ve Tayfun Recep, "İletişim". Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk, Derleyen: Ali Halıcı, Toprak, M., **Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2014.**
- Yıldırım Ali ve Şimşek Hasan, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Sekizinci Baskı, Seçkin Yayın, Ankara, 2011
- Yıldırım Yılmaz, "Jürgen Habermas'ın İletişimsel Eylem Kuramı", *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı8(2), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon, ss:249-268, 2006.
- Zıllıoğlu Merih, *İletişim Nedir?*, Cem Yayınevi, İstanbul. 2003.